

PRIELINKSNIO *TARP* KONSTRUKCIJOS ADMINISTRACINĖJE LIETUVIŲ KALBOJE

ESMINIAI ŽODŽIAI: prielinksnis *tarp*, prielinksninės konstrukcijos, pažymimosios konstrukcijos, administracinė kalba, sintaksė.

ANOTACIJA

Straipsnyje nagrinėjamas prielinksnio *tarp* vartojimas administracinėje lietuvių kalboje. Nors šis prielinksnis ir nėra dažnas, tačiau tam tikrų abejonių dėl jo vartojimo kilo dėl anglų kalbos poveikio per ES dokumentų vertimus. Atlikus tyrimus išsiaiškinta, kad šio prielinksnio konstrukcijų XXI a. pradžios dokumentuose padaugėjo, jų vartojimas priklauso nuo gana tiksliai apibrėžtos tam tikro ribojimo, buvimo apsuptyje ar tarpusavio santykių reikšmės ir tuo grindžiamos norminamosios rekomendacijos. Administracinei kalbai būdingesnės pažymimosios konstrukcijos, o jų vartojimas susijęs ir su apibūdinamo daiktavardžio galimybėmis valdyti prielinksnio *tarp* konstrukcijas.

ABSTRACT

The article analyses the usage of the preposition *tarp* in the administrative Lithuanian language. Although this preposition is not common, certain doubts about its usage have arisen due to the influence of English, which comes through translations of documents of the EU institutions. Research has revealed that the constructions with this preposition became more prevalent in the documents from the early 21st century. Their usage depends on a fairly precisely defined meaning of a certain limitation, presence in the middle of something or interrelations, and normative recommendations are based on that as well. Attributive constructions are more characteristic of administrative language, and their usage is also related to the capacity of the modified noun to govern constructions with the preposition *tarp*.

ĮVADAS

Kalbos pokyčiai aiškiausiai matomi iš sparčios leksikos kaitos, kiti kalbos lygmenys kinta kur kas lėčiau. Sintaksės reiškinių pokyčiai išryškėja tik lyginant skirtingais šimtmečiais kurtus tekstus. XXI a. pradžioje vertinant globalizacijos poveikį kalbai, verta panagrinėti prielinksnių funkcionavimo dabartinėje kalboje ypatumus. Šį kartą atidžiau panagrinėti prielinksnio *tarp* vartojimą administracinėje lietuvių kalboje paskatino Europos Sąjungos (ES) institucijų vertėjai, išvelgę galimą anglų kalbos poveikį šio prielinksnio vartojimui verstiniuose ES dokumentuose. Todėl straipsnyje nuodugniau įvertinami prielinksnio *tarp* konstrukcijų vartojimo administracinėje lietuvių kalboje ypatumai.

Prielinksnis *tarp* yra antrinis, nelabai dažnas prielinksnis. Išsamų XX a. pradžios lietuvių kalbos prielinksnių vartojimo aprašą pateikė Jonas Jablonskis (1928) knygoje „Linksniai ir prielinksniai. Jų vartojimas mūsų kalboje“. Rengiant vėlesnius gramatikų aprašus, žodynus, tiriant prielinksnių vartojimą lietuvių kalboje buvo remiamasi šio kalbininko išvalgomis, jos buvo plečiamos ir tikslinamos. Kadangi šis prielinksnis nėra labai dažnas, nėra ir daug problemų dėl jo vartosenos tinkamumo bendrinėje kalboje apskritai, gal todėl jis sulaukė nelabai daug kalbos tyrėjų dėmesio.

Straipsnio tikslas – aptarus prielinksnio *tarp* konstrukcijų semantiką, atskleistą lietuvių kalbos žodynuose bei kituose kalbos leidiniuose, ir rekomendacijas dėl *tarp* vartosenos kalbos norminamuosiuose leidiniuose, išsiaiškinti šio prielinksnio konstrukcijų vartojimo savitumą administracinėje lietuvių kalboje.

Siekiant straipsnio tikslo iškelti tokie uždaviniai: apžvelgus prielinksnio *tarp* aprašus lietuvių kalbos žodynuose bei kituose kalbos leidiniuose, išsiaiškinti šio prielinksnio semantiką; išnagrinėti rekomendacijas ir jų teikimo motyvus dėl *tarp* vartosenos kalbos norminamuosiuose leidiniuose; naudojantis semantinės, sintaksinės, kiekybinės analizės metodais išsiaiškinti prielinksnio *tarp* konstrukcijų vartojimo pokyčius, semantines ypatybes ir vartojimo rekomendacijas.

Tyrimo metodai – semantinė, sintaksinė, kiekybinė analizė.

Tyrimo šaltiniai – teisės aktai ir kiti dokumentai, paskelbti Teisės aktų registre (toliau – TAR), Europos Sąjungos teisės portale *EUR-lex* paskelbti dokumentų lietuviški vertimai. Tirta pastarųjų penkerių (2018–2023) metų vartoseną, bendram vaizdui susidaryti naudotasi ir Dabartinės lietuvių kalbos tekstynu (toliau – DLKT).

Tyrimo aktualumą atskleidžia poreikis išsiaiškinti dabartinės administracinės kalbos, kurią veikia verstinių ES dokumentų kalba, pokyčius.

1. PRIELINKSNIO *TARP* REIŠMĖS LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNUOSE IR KITUOSE KALBOS LEIDINIUOSE

Lietuvių kalbos gramatikose (LKG III, DLKG) prielinksnio *tarp* konstrukcijos apibūdinamos kaip galinčios įeiti į veiksmožodinius junginius ir žymėti vietą, apribotą laiką ir objektą, LKG atskirai aptariami daiktavardiniai junginiai su prielinksnio *tarp* konstrukcijomis, veiksmo pavadinimų konstrukcijas (taip pat ir su prielinksniais) išsamiai išnagrinėjo Jurgis Pakerys (2006), prielinksninių konstrukcijų sinonimines galimybes nuodugniai analizavo Elena Valiulytė (1998).

Konkrečiai ir tiksliai prielinksnio *tarp* reikšmės apibūdinamos LKŽ_e ir DLKŽ_{8e}. Abiejuose žodynuose skiriamos 8-ios šio prielinksnio reikšmės. DLKŽ_{8e} rašoma, kad prielinksnis *tarp* vartojamas žymint: **1.** vietą, ribojamą dviejų objektų: *Pastatė kėdę t. spintos ir lango. Kelias t. Vilniaus ir Kauno. Stovi t. durų* (durų angoje). **2.** vietą, esančią daugelio vienaarūšių daiktų viduje, jų apsuptyje: *Laivas įstrigo t. ledų. Gyvename t. miškų*. **3.** laiką, ribotą dviejų momentų: *T. pirmos ir trečios valandos nakties*. **4.** galimų nukrypimų ribas: *Jų skaičius svyruoja tarp penkių ir dešimties*. **5.** panašumo, skirtumo, prieštaravimo ir kt. santykius: *T. jų yra daug bendra. Taika t. tautų*. **6.** savitarpio veiksmus: *Pasitarė t. savęs. T. mūsų kalbant. T. jų kilo ginčas*. **7.** dalybų dalyvius: *Padalyti turtą t. įpėdinių*. **8.** asmenis, su kuriais palaikomi nuolatiniai ryšiai: *Jis gyvena t. menininkų. Sukinėjasi t. žurnalistų*. Panašios reikšmės skiriamos ir LKŽ_e, čia nurodoma, kad prielinksnio *tarp* konstrukcijos gali žymėti buvimą ar veiksmą, vykstantį vietoje, ribojamoje kokių objektų; vienaarūšius daiktus ar asmenis, kurių apsuptyje vyksta veiksmas; draugės santykius, nurodomą grupę daiktų ar asmenų, iš kurių koku nors atžvilgiu kas išsiskiria; susijusius, tarpusavyje santykiaujančius asmenis; lyginamus, gretinamus asmenis, daiktus ar reiškinius; galimų kraštutinumų ribas; laiko tarpą. Panašias, bet labiau apibendrintas nagrinėjamo prielinksnio reikšmes skiria ir Jonas Šukys (1998: 512–517). Kalbininkas teigia, kad trijų reikšmių – vietos, laiko, kiekio – konstrukcijos susijusios su ribojimais, rečiau pasitaiko speciali būdo reikšmė (pvz., *rašyti tarp skliaustelių*), taip pat konstrukcijos gali reikšti objektus, tarp kurių yra neatitikimas

arba bendravimas, o visų reikšmių prielinksninės konstrukcijos, apibūdinamos daiktavardį, tampa pažymimosios.

Dar labiau susistemintos prielinksnio *tarp* reikšmės pateiktos KP S2 (2003: 107). Skiriamos 4 reikšmės: vietos, laiko, kiekio ir objekto. Tačiau atskirai aptariamai trys prielinksnio vietos reikšmės atspalviai: 1) tarp kelių objektų (pvz., *Pastatyk kėdę tarp spintos ir lango*); 2) kieno apsuptyje (pvz., *Gyvenimą leidau tarp knygų*); 3) su draugės atspalviu (pvz., *Tarp susirinkusių kilo nepasitenkinimas*); pabrėžiama, kad prielinksnio konstrukcija reiškiamas laikas yra ribojamas dviejų momentų, kiekis taip pat yra ribojamas tam tikrų dydžių, o objekto reikšmė apibūdinta kaip objektų tarpusavio santykių reikšmė.

Iš pateiktųjų prielinksnio *tarp* reikšmės aprašų matyti, kad šis prielinksnis lietuvių kalboje dažniausiai žymi įvairias aplinkybes, ribojamas tam tikrų dydžių ar nurodančias apsuptį, taip pat objektą, reiškiantį tarpusavio santykius. Būdingosios šio prielinksnio semos – ‚tam tikras ribojimas‘, ‚apsuptis‘ ar ‚tarpusavio santykiai‘. J. Šukio (1998: 512) nuomone, „[B]endroji prielinksnio *tarp* reikšmė – buvimas ribojamam, supamam ko nors. Kartu su kilmininku ir šią konstrukciją valdančiu žodžiu *tarp* gauna konkretesnių reikšmių“. Šį apibendrinimą dar būtų galima patikslinti, kad nagrinėjamo prielinksnio konstrukcijos vartojamos tik tada, kai reikia pažymėti dviejų ar daugiau objektų sąsają arba sąveiką.

2. REKOMENDACIJOS DĖL PRIELINKSNIO *TARP* KONSTRUKCIJŲ VARTOJIMO

Remiantis „E. kalbos“ svetainės „Kalbos patarimų“ (KP_e) dalyje pateikta prielinksnių norminimo raida, matyti, kad pirmieji prielinksnio *tarp* konstrukcijos taisyklės buvo KPP₂ (1985). Aiškiausiai dabartinės rekomendacijos suformuluotos KP S2 (2003: 109), čia nurodomi trys veiksmažodžiai, su kuriais prielinksnio *tarp* konstrukcijos neteiktinos objektui reikšti: *išsiskirti tarp ko* (= *skirtis iš ko*), pvz.: *Jis aiškiai norėjo tarp jų* (= *iš jų išsiskirti*); *rinktis tarp ko* (= *rinktis iš ko*), pvz.: *Teks rinktis tarp kelių pasiūlymų* (= *iš kelių (pa)sūlymų vieną*); *skirtis tarp ko* (= *skirtis iš ko*), pvz.: *Jis skiriasi tarp visų* (= *iš visų*). O *skirstyti tarp ko* vertinama kaip vengtina konstrukcija, pvz.: *Pradėta skirstyti parama tarp nukentėjusių gyventojų* (= *nukentėjusiems gyventojams*). Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš cituotosios knygelės autorių yra J. Šukys, visai nestebina, kad panašios

vartojimo rekomendacijos pateiktos ir šio kalbininko knygoje (Šukys 1998: 516). Tiesa, šiame leidinyje galima rasti ir daugiau taisyčių, bet jie neaktualūs administracinės kalbos vartosenai.

KancKP prielinksnio *tarp* konstrukcijų taisyčių nėra, matyt, kai šis leidinys buvo rengiamas¹, administracinėje kalboje didesnių bėdų dėl prielinksnio *tarp* vartojimo nebuvo. Vėliau dėl šio prielinksnio tinkamumo sutarčių ir susitarimų pavadinimuose suabejojo ES institucijų vertėjai, išvelgę galimą anglų kalbos poveikį, todėl prielinksnio *tarp* konstrukcija kaip vengtina buvo įtraukta į AKA: „*Sudaryta Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartis tarp Belgijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Estijos Respublikos, Airijos <...> ir Suomijos Respublikos (–Belgijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Estijos Respublikos, Airijos <...> ir Suomijos Respublikos Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartis)*; plg. angl. <...> *the Treaty <...> between the Kingdom of Belgium, the Federal Republic of Germany, the Republic of Estonia, Ireland <...> and the Republic of Finland*. ES teisės aktų kalbą reglamentuojančiuose dokumentuose nustatyta, kad dokumento pavadinimo antraštėje verčiama ne *sutartis tarp*, o *kieno sutartis*.“

Remiantis jau aptartų kalbos normas teikiančių leidinių rekomendacijomis, suformuluotomis atsižvelgiant į žodynuose aprašytas prielinksnio reikšmes bei išskirtas būdingąsias semas, ir AKA buvo rekomenduojama tam tikrais atvejais vengti prielinksnio *tarp* konstrukcijų, pvz.:

- a) vengti kryptiniai žymėti, pvz.: *Darbuotojai, važinėjantys dirbti tarp Švedijos ir Danijos (–iš Danijos į Švediją ir iš Švedijos į Daniją; į Švediją ir į Daniją); Prašymai padengti vietinio padėjėjo kelionių tarp trijų Parlamento darbo vietų (–į tris darbo vietas) išlaidas prieš prasidedant komandiruočiai pateikiami atitinkamam sekretoriato skyriui;*
- b) *pasirinkimas tarp* neteiktinas todėl, kad taip vertinamas veiksmas, iš kurio jis padarytas, pvz.: *Antros kalbos pasirinkimas tarp (=iš) trijų kalbų; Pasirinkimas tarp (=iš) vidaus ir importinių produktų nėra ribojamas ir priklauso tik nuo komercinių išskaičiavimų.*
- c) vengti vartoti daiktavardiniame junginyje *keitimasis duomenimis tarp*, pvz.: *Keitimasis duomenimis apie gydymo vaistais klaidas, kurios sukelia nepageidaujamą reakciją, įskaitant keitimąsi duomenimis tarp kompetentingų vaistų kontrolės ir už pacientų saugumą atsakingų institucijų (–įskaitant kompetentingų vaistų kontrolės ir už pacientų saugumą atsakingų institucijų keitimąsi duomenimis).*

¹ Pirmas KancKP leidimas pasirodė 1993 m.

Taigi, kaip matyti, norminamosios rekomendacijos paremtos 1-ame skyriuje išnagrinėta prielinksnio *tarp* semantika ir galimybe sudaryti konstrukcijas, daugiausia rekomenduojama taisyti netinkamai žymimą objektą. ES dokumentų vertimuose išskyla ir abejotinos vietos (tiksliau, krypties) reikšmės konstrukcijos su veiksmažodžiais (*važinėti, vežioti* ir pan.) ar tokį pat reikšmės atspalvį turinčios pažymimosios konstrukcijos.

3. PRIELINKSNIO *TARP* KONSTRUKCIJŲ VARTOJIMO YPATUMAI ADMINISTRACINĖJE KALBOJE

Šiame skyriuje nuodugniau analizuojami prielinksnio *tarp* vartojimo ypatumai administracinėje kalboje, lyginant skirtingus laikotarpius, aptariamas vartojimo dažnumas, nustatoma, kokios nagrinėjamos konstrukcijos reikšmės būdingos administracinei kalbai, išsiaiškinama pažymimųjų konstrukcijų struktūra ir semantika, taip pat jų konkurencija su kitomis raiškos priemonėmis.

3.1. Prielinksnio *tarp* konstrukcijų dažnumas ir reikšmės

DLKT duomenys leidžia teigti, kad prielinksnio *tarp* konstrukcijos dažnesnės kitose kalbos vartojimo srityse, o ne administracinėje kalboje (žr. 1 lentelę).

1 LENTELĖ. Prielinksnio *tarp* vartojimas DLKT

Tekstyno dalis	Iš viso žodžių	Užklausa	Pavartojimo skaičius	Analizuojamų šaltinių žodžių skaičius
Grožinė literatūra	15765554	tarp	12791	4243541
Negrožinė literatūra	19322341	tarp	23393	4725069
Administracinė literatūra	13625715	tarp	6042	1734702
Publicistika	86497837	tarp	72213	27782218
Sakytinė kalba	447396	tarp	158	88681
Iš viso	140921288	tarp	114597	38574211

Šaltinis: <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/advanced.search>.

Taigi, pagal DLKT duomenis, *tarp* publicistikoje vartojamas 10 kartų dažniau nei administracinėje literatūroje. Taip galėtų būti dėl gana griežtai apibrėžtos reikšmės, dažniausiai tinkamos konkrečioms dalykams pažymėti, prielinksnis *tarp* nelabai tinka apibendrintai raiškai administracinėje kalboje, nors labai pravartus, kai reikia apibrėžti tiksliai apibrėžtą veiksmo vietą.

Kaip minėta, prielinksnio *tarp* vartojimas XX a. pabaigoje administracinėje kalboje didesnių problemų nekėlė, todėl siekiant išsiaiškinti, ar, be kitų priežasčių, tai galėjo lemti nedažnas jo vartojimas, pamėginta nustatyti šio prielinksnio vartojimo dažnumą. Tuo tikslu palyginti skirtingais laikotarpiais TAR paskelbti dokumentai (žr. 2 lentelę).

2 LENTELE. Prielinksnio *tarp* konstrukcijų vartojimas TAR paskelbtuose dokumentuose

Dokumento priėmimo data	Paskelbtų dokumentų skaičius	Dokumentų, kuriuose pavartotos prielinksnio <i>tarp</i> konstrukcijos	
		skaičius	santykis, proc.
1993-01-01–1997-12-31	18 135	1 590	8,8
2023-01-01–2023-09-01	18 018	3 665	20,3

Iš 2 lentelės duomenų matyti, kad maždaug per 30 metų administracinėje lietuvių kalboje prielinksnio *tarp* konstrukcijų padaugėjo daugiau nei du kartus. Žinoma, tai tik apytiksliai duomenys, nes skaičiuotas dokumentų skaičius, o ne pavartojimo atvejai (jų TAR nepateikia), tačiau polinkis tikrai ryškus, todėl galima teigti, kad XXI a. pradžioje prielinksnio *tarp* konstrukcijos vartojamos dažniau nei XX a. pabaigoje. Viena iš konstrukcijų pagausėjimo priežasčių galėtų būti ir konstrukcijų semantika, nes jomis dažniausiai administracinėje kalboje žymima objektų tarpusavio sąveika ar sąsaja, o tokių reglamentuojamų atvejų ypač padaugėjo Lietuvai įstojus į ES – dėl plataus bendradarbiavimo tenka tiksliai nustatyti ir apibūdinti įvairių objektų ar subjektų santykius.

Prielinksnio *tarp* konstrukcijų reikšmėms dabartinėje administracinėje lietuvių kalboje išsiaiškinti nagrinėtas šių konstrukcijų vartojimas TAR paskelbtuose dokumentuose, priimtuose nuo 2018-01-01 iki 2023-09-01². Prielinksnio *tarp* konstrukcijos pavartotos 32 057 dokumentuose (kai kuriuose iš jų ir ne po vieną kartą).

Norint išsiaiškinti prielinksnio *tarp* konstrukcijų reikšmių dažnumą dokumentuose tirti TAR paskelbtuose 1000-yje dokumentų (2023-06-14–2023-09-01) pavartoti šių konstrukcijų atvejai (žr. 3 lentelę).

² Prie cituojamų pavyzdžių nurodoma paskelbimo data TAR, ji gali būti ir vėlesnė nei dokumento priėmimo data.

3 LENTELĖ. Prielinksnio *tarp* konstrukcijų reikšmės TAR paskelbtuose dokumentuose

Reikšmės Dažnis	Objektas	Aplinkybės		Pažymimosios konstrukcijos	Aiškinamosios sakinio dalys su konstrukcija <i>tarp jų</i>	Iš viso
		Vietos	Laiko			
Vnt.	370	207	51	1445	225	2298
Proc.	16	9	2	63	10	100

Iš nagrinėtų dokumentų matyti, kad administracinėje kalboje prielinksnio *tarp* konstrukcijos, įeinančios į veiksmažodinius junginius, gali būti vartojamos šiomis reikšmėmis:

- 1) objekto, pvz.: *Taip pat tarpininkaujama tarp gyventojų ir šeimos narių, giminaičių, draugų atkuriant arba palaikant ryšius* TAR, 2023-06-19, Nr. 12125; <...> *įmonė yra nedidelė, turinti ribotus resursus, personalo trūkumą, informaciją reikia derinti tarp skirtingose valstybėse esančių subjektų* <...> TAR, 2023-09-07, Nr. 17697; *Analogiškai šis metodas taikytinas ir iš kontroliuojamųjų sandorių susidariusiam nuostoliui padalyti tarp asocijuotųjų asmenų, jei toks nuostolis būtų padalijamas ir tarp neasocijuotųjų asmenų* TAR, 2020-10-22, Nr. 21932. Iš 3 lentelės matyti, kad tai administracinei kalbai gana būdinga reikšmė, tokie atvejai tarp kitų prielinksnio konstrukcijų reikšmių sudaro apie 15 proc.;
- 2) vietos, pvz.: *Tarp punkto ir papunkčio skaitmens ir po papunkčio skaitmens dedami taškai* TAR, 2023-05-15, Nr. 9138; *Pagal Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 10 straipsnio 5 dalies 4 punktą valstybinės žemės sklypai parduodami be aukciono, jeigu jie įsiterpę tarp privačių žemės sklypų ir neviršija Vyriausybės nustatyto dydžio, šių sklypų savininkams* TAR, 2022-12-23, Nr. 26536; *Telšių mieste yra fiksuojamas mažiausias nedarbo lygis tarp nagrinėtų teritorijų, todėl galima sakyti, jog mieste yra sudarytos pakankamai palankios sąlygos dirbti* <...> TAR, 2023-09-07, Nr. 17729. Konstrukcijos, kurioms būdinga vietos aplinkybės reikšmė, sudaro apie 9 proc. pavartojimo atvejų (žr. 3 lentelę);
- 3) laiko, pvz.: *Tarp Seimo sesijų neatidėliotinais atvejais tokį sprendimą turi teisę priimti Respublikos Prezidentas, kartu šaukdamas neeilinę Seimo sesiją svarstyti šio klausimo* TAR, 2022-12-23, Nr. 26607; *Tarp posėdžių einamieji klausimai gali būti aptariami ir komisijos narių nuomonė išreiš-*

kiama elektroniniu paštu TAR, 2022-05-02, Nr. 9115, tokios vartosenos atvejų rasta mažiausiai, tik apie 2 proc. (žr. 3 lentelę).

Šių reikšmių prielinksnio *tarp* konstrukcijos, apibūdinamos daiktavardžius, tampa pažymimosios, apie jų ypatumus administracinėje kalboje rašoma tolesniuose poskyriuose. Ši reikšmė būdingiausia administracinei kalbai, jos pavartojimo atvejų rasta apie 63 proc. (žr. 3 lentelę). Tai yra administracinės kalbos ypatumas, nulemtas šios vartojimo srities specifikos: administracinei kalbai būdinga daiktavardinė raiška, nes dažnai reikia apibūdinti ne konkrečius, o apibendrintus reglamentuojamus veiksmus ar jų aplinkybes.

Administracinei kalbai itin būdingos aiškinamosios sakinio dalys su įvardiniais žodžiais *tarp jų*, tai standartinė formuluotė, leidžianti patikslinti apibūdinamos sąvokos apimtį. Ji sudaro apie 10 proc. tirtų pavartojimo atvejų (žr. 3 lentelę), pvz.: *Savivaldybės administracijos darbuotojams (tarp jų ir darbininkams), atsižvelgiant į atliekamų funkcijų ar užduočių sudėtingumą, mastą ir pobūdį, gali būti skiriamos šios priemokos* TAR, 2023-01-11, Nr. 505; *Pirkimo organizatorius paraiškoje-užduotyje turi nurodyti: <...> reikalavimus tiekėjų kvalifikacijai, tarp jų ir reikalavimus atskiriems bendrą paraišką ar pasiūlymą pateikiantiems tiekėjams* <...> TAR, 2023-01-13, Nr. 685.

TAR dokumentuose nenorminio *tarp* vartojimo veiksmažodiniuose junginiuose atvejų rasta vos keletas, pvz.: <...> *reorganizavimo tikslas – gerinti biudžetinės įstaigos veiklos ir valdymo efektyvumą, administravimą ir atliekamų paslaugų kokybę, racionaliai paskirstyti tarp įstaigų funkcijas* (–funkcijas įstaigoms) <...> TAR, 2020-01-31, Nr. 2157; <...> *nebuvo nustatyta, kaip bendro naudojimo dalis turi būti paskirstyta tarp bendraturčių* (–bendraturčiams), *sudarant galimybę pastariesiems ją išsipirkti* TAR, 2022-12-29, Nr. 27194; *Gabus mokinys – asmuo, besimokantis bendrojo ugdymo mokykloje, talentingas, motyvuotas, turintis ypatingų gebėjimų ir išsiskiriantis savo pasiekimais tarp* (=iš) *panašios patirties ir aplinkos bendraamžių* respublikos ar tarptautinėse olimpiadose TAR, 2023-09-01, Nr. 17253.

3.2. Pažymimųjų konstrukcijų struktūra ir semantika

Prielinksnis *tarp* administracinėje kalboje išsiskiria tuo, kad čia daugiau nei pusę pavartojimo atvejų (63 proc.) sudaro pažymimosios, t. y. daiktavardžius apibūdinančios, konstrukcijos.

Daiktavardinius junginius su prielinksnio *tarp* konstrukcijomis sudaro pagrindinis dėmuo, prielinksnis *tarp* ir priklausomasis dėmuo, pvz., *bendradarbiavimas tarp padalinių*. Priklausomasis dėmuo turi būti arba daugiskaitos

kilmininko formos (pvz.: *atstumas tarp pastatų, prieštaravimai tarp įrodymų, sąsaja tarp reiškinių*), arba turi būti sujungiamuoju jungtuku *ir* sujungti du ar daugiau sąveikaujančius objektus žymintys žodžiai ar jų junginiai (pvz.: *ginčas tarp darbuotojų ir darbdavio, skirtumas tarp prekių ir paslaugų, sąsaja tarp asmens veiklos, sveikatos, gyvenimo kokybės ir natūralios prigimties*).

Pažymimųjų konstrukcijų semantika siejama su veiksmažodžių, iš kurių padaryti konstrukcijos pagrindiniai žodžiai, reikšme. Vertinant tokių konstrukcijų normiškumą, atsižvelgiama į daiktavardžių pamatinių žodžių valdymo ypatumus. DLKG (2006: 519) teigiama, kad daiktavardiniuose junginiuose „[P]rielinksniai su kilmininku jungiami prie daiktavardžių, išvestų iš atitinkamą konstrukciją valdančių <...> veiksmažodžių <...>; būdvardžių <...>.“ Tačiau LKG III (1976: 216) pateikiamas pavyzdys *bendradarbiavimas tarp rašytojo ir vertėjo* (plg. *bendradarbiauja rašytojas ir vertėjas*) rodo, kad veiksmažodinį junginį verčiant daiktavardiniu galimi tam tikri nukrypimai nuo įprasto valdymo.

Norint išsiaiškinti pažymimųjų prielinksnio *tarp* konstrukcijų dažnumą, tirti TAR paskelbtuose 1000-yje dokumentų (2023-06-14–2023-09-01) pavartoti šių konstrukcijų atvejai. Tirtuose dokumentuose rastos 1445 pažymimosios prielinksnio *tarp* konstrukcijos. 4 lentelėje pateikiami žodžiai, su kuriais dažniausiai sudaromos pažymimosios konstrukcijos TAR paskelbtuose dokumentuose, t. y. jų pavartojimo dažnis didesnis nei 1 proc.

4 LENTELĖ. Žodžiai, su kuriais dažniausiai sudaromos pažymimosios prielinksnio *tarp* konstrukcijos TAR paskelbtuose dokumentuose

Eil. nr.	Pagrindinis konstrukcijos dėmuo	Pavartojimo atvejai, vnt.	Pavartojimo dažnis, proc.
1.	atstumas	58	4
2.	bendradarbiavimas	42	3
3.	ginčas	156	10
4.	prieštaravimas	38	2
5.	pa(si)skirstymas	113	8
6.	ryšys	136	9
7.	santykis	61	4
8.	sutartis	217	15
9.	skirtumas	82	6
10.	kiti žodžiai	542	39
	Iš viso	1445	100

Kaip matyti iš 4 lentelės, daugiausia pažymimųjų konstrukcijų sudaroma su žodžiais *sutartis* ir *ginčas*, nes šie žodžiai žymi administracinėje srityje dažnai vartojamas svarbias sąvokas.

TAR paskelbtuose dokumentuose dauguma pažymimųjų konstrukcijų turi objekto reikšmės atspalvį: iš 9-ių žodžių, su kuriais sudaromos dažniausios pažymimosios konstrukcijos (4 lentelė), net su 8-iais sudaromos objekto atspalvį turinčios konstrukcijos, pvz.: *Visi ginčai tarp šalių dėl Sutarties vykdymo sprendžiami konsultacijų ir derybų būdu, vadovaujantis gera valia* TAR, 2023-06-26; *Esant prieštaravimui tarp dviejų specialisto išvadų, turėjo būti paskirta ekonominė ekspertizė, tačiau tai nebuvo padaryta ir tai lėmė netinkamą bylos aplinkybių ištyrimą* TAR, 2023-09-08, Nr. 17830; *Su-kaupta informacija padeda suprasti, kaip formuojasi prasminiai ryšiai tarp mokinio turimos ir naujai įgytos patirties, apmąstyti mokymosi eigą, sėkmių ir nesėkmių priežastis* TAR, 2023-08-31, Nr. 17187.

Dažniausiai pagrindinis tokių konstrukcijų dėmuo yra veiksmožodinis daiktavardis, pvz.: *atskirtis tarp miesto ir kaimo* TAR, *atotrūkis tarp darbo rinkos poreikių ir darbo jėgos kvalifikacijos* TAR, *bendradarbiavimas tarp įstaigų, organizacijų, valstybės ir savivaldybių institucijų* TAR, *dermė tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų* TAR, *duomenų mainai tarp asmens ir muitinės* TAR, *neatitikimas tarp sandorio kainos ir turto vidutinės rinkos vertės* TAR, *nesutarimas tarp darbuotojo ir darbdavio* TAR, *prekyba tarp ES šalių* TAR, *prieštaravimas tarp atskirų apskaitos registru duomenų* TAR, *ryšiai tarp gyventojų ir seniūnijos* TAR, *santykis tarp rekomenduojamų ir nerekomenduojamų finansuoti paraiškų* TAR, *sąsaja tarp darbuotojų produktyvumo ir atlyginimų* TAR, *sandoris tarp šalių* TAR, *sąveika tarp privačiojo ir viešojo sektoriaus* TAR, *medžiagų srautas tarp įvairių sistemos lygmenų* TAR, *susisiekimas tarp rajono centro ir atokesnių vietovių* TAR, *raštiškas susitarimas tarp įstaigų* TAR, *taikos sutartis tarp dviejų privačių subjektų* TAR, *tarpininkavimas tarp asmens ir jo aplinkos* TAR.

Rečiau pasitaiko konstrukcijų, daiktavardį apibūdinančių vietos ar laiko atžvilgiu, pvz.: *<...> minimalus atstumas tarp pastatų privalo būti ne mažiau kaip 10 m* TAR, 2022-12-08, Nr. 25108; *<...> tarpai tarp strypų turi būti ne didesni kaip 20 mm* TAR, 2023-06-23; *Jeigu skundas paduotas Seimui, į skundo nagrinėjimo terminą neįskaitomas laikas tarp Seimo sesijų* TAR, 2023-01-04, Nr. 157; *Laikotarpis tarp ataskaitų – tai laikotarpis nuo prekybos ir / arba paslaugų teikimo automato įjungimo ir visų parengimo dirbti*

procedūrų atlikimo momento <...> iki kitos ataskaitos spausdinimo (užrašymo) ar kito skaitiklių duomenų fiksavimo TAR, 2023-06-27.

ES dokumentuose išsiskiria pažymimosios prielinksnio *tarp* konstrukcijos, kurių pagrindinis dėmuo – tarptautinis žodis; tikėtina, kad vartoti šias konstrukcijas skatina ir anglų kalbos poveikis, pvz.:

Informacija apie programos „Europos horizontas“ biudžeto vykdymą, įskaitant informaciją apie COST, <...> taip pat finansinį balansą tarp Sąjungos ir visų asocijuotųjų šalių (plg. angl. *financial balances between the Union and all associated countries*) OL L 1671, 2021-05-12, p. 1–80; *Galiausiai galėtų būti užmegztas Europos Komisijos skatinamas tarpvalstybinis dialogas tarp įvairių nacionalinių forumų* (plg. angl. *dialogue between different national forums*), kad būtų keičiamasi geriausia verslo perdavimo skatinimo ES valstybėse narėse patirtimi OL C 486, 2022-12-21, p. 9–14; <...> tokių priemonių taikymas neturi reikšti savavališkos arba nepateisinamos **diskriminacijos tarp Šalių** (plg. angl. *discrimination between the Parties*), kuriose vyrauja panašios sąlygos OL L 11, 2018-01-14, p. 23–1079; <...> jomis [rekomendacijomis] turi būti skatinamas priemonių **koordinavimas tarp valstybių narių** (plg. angl. *coordination of measures between Member States*) OL L 314, 2022-12-06, p. 26–63.

Galima išvardyti ir daugiau tarptautinių žodžių, kurie vartojami su prielinksniu *tarp*. Objekto reikšmės atspalvį turi tokios konstrukcijos: **distancija tarp teisminių institucijų ir kitų valdžios šakų** EUR-lex, **ekstradicija tarp valstybių narių** EUR-lex, **saugus ryšių kanalas tarp ETIAS centrinės sistemos ir AIS centrinės sistemos** EUR-lex, **kolizija tarp Europos Sąjungos taisyklių ir nacionalinių taisyklių** EUR-lex, **ginkluotas konfliktas tarp Armėnijos ir Azerbaidžano dėl Kalnų Karabacho** EUR-lex, **komunikacija tarp visų įmonės darbuotojų** EUR-lex, **komunikavimas tarp nacionalinio ir vietos lygmens institucijų** EUR-lex, **konsultacijos tarp kompetentingų institucijų** EUR-lex, **pirmaujanti pozicija tarp kaimyninių šalių** EUR-lex, **konkurencija tarp uostų ir jūrų transporto operatorių** EUR-lex, **kontaktai tarp narių** EUR-lex, **kontraktai tarp eksportuotojų ir jų tiekėjų** EUR-lex, **migracija tarp ES šalių** EUR-lex, **teismo procesas tarp institucijos ir apeliančios** EUR-lex, **rotacija tarp grupių** EUR-lex, **sinergija tarp civilinių ir gynybos mokslinių tyrimų** EUR-lex.

Vietos ir laiko aplinkybių reikšmės atspalvį turi tokios konstrukcijos: **kelių infrastruktūra tarp Sąjungos ir Turkijos** EUR-lex, **transportavimas**

tarp *Turkijos ir šiaurės rytų Azijos* EUR-lex, **periodas** tarp pasirinkimo sandorio pabaigos datos ir ataskaitų rengimo datos EUR-lex.

Motyvų, kodėl šiais atvejais vartojamas prielinksnis *tarp*, galėtų būti ne vienas. Pirma, tai šių tarptautinių žodžių lietuviškų atitikmenų galimybė prisijungti prielinksnio *tarp* konstrukciją: plg. *atstumas / distancija tarp, bendravimas / komunikavimas tarp, ginčas / konfliktas tarp, pusiausvyra / balansas tarp, ryšiai / kontaktai tarp*. Kitas dalykas, kad ne visi tarptautiniai žodžiai turi lietuviškus atitikmenis, tokiais atvejais prielinksnio *tarp* pasirinkimą lemia prielinksnio ir tarptautinio žodžio reikšmių suderinamumas, kai norima apibūdinti objektą pabrėžiant tarpusavio santykių reikšmės atspalvį, pvz.: *kanalas tarp, migracija tarp, rotacija tarp, sinergija tarp*.

3.3. Konstrukcijų su prielinksniu *tarp* konkurencija su kitais junginiais

J. Šukys pirmenybę kai kuriais atvejais siūlė teikti ne prielinksnio *tarp* konstrukcijoms, o kitokiai raiškai: „Nereikėtų nusakyti veiksmo būdo ten, kur tikslingiau pabrėžti subjektus, pvz.: *Nuomos sutartis buvo pasirašyta tarp bendrovės atstovo ir universiteto rektoriaus* (– *sutartį pasirašė <...> atstovas ir <...> rektorius*) (Šukys 1998: 515). Tiesa, tokie taisymai nepateko į KancKP. Bet juose vietoj *tarp* miestinės *sutarties* siūloma vartoti *sutartį tarp miestų* arba *miestų sutartį*, vietoj *tarp* bankinės *sutarties* – *sutartį tarp bankų* arba *bankų sutartį*. Taigi KancKP junginio *sutartis tarp* vartojimas pagrįdžiamas kaip teiktinas variantas administracinėje kalboje šalia kilmininko junginio. Tiesa, vėliau Pranas Kniūkšta (2005: 160–162), aprašydamas junginių su žodžiais *sutartis* ir *susitarimas* variantus, prielinksnio *tarp* konstrukcijos nebe pateikia.

Kitaip šis junginys vertinamas AKA (dar žr. 2 skyrių). Ten teigiama, kad dokumentų pavadinimuose *sutartis tarp* yra vengtina, netinka „šis prielinksnis ir šiaip *sutarties* šalims įvardyti (ne dokumento pavadinime), jos nurodomos kilmininko linksniu, pvz.: *Įplaukos pagal bendradarbiavimo sutartis tarp Šveicarijos ir Europos atominės energijos bendrijos* (=Šveicarijos ir Europos atominės energijos bendrijos bendradarbiavimo *sutartis*).“ Cituojamame leidinyje siūloma vengti prielinksnio *tarp* ir sudarant susitarimų pavadinimus, pirmenybę teikti kilmininko junginiui: *Šengene pasirašytas Susitarimas tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respub-*

likos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo (–Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių susitarimas dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo).

Kartais *tarp* konstrukciją būtų geriau keisti kilmininko junginiu dėl sakinio sklandumo, kad būtų sintaksiškai aiškiau, ypač kai susiduria dvi prielinksninės konstrukcijos, valdomos to paties pagrindinio dėmens, pvz.: *Norėčiau pridurti, kad mano manymu, ši situacija yra panaši į **diskusiją tarp darbdavio ir darbuotojo dėl to, kokie pakeitimai yra reikalingi*** (plg. *darbdavio ir darbuotojo diskusiją dėl to, kokie pakeitimai yra reikalingi*) 62017CC0041, 2018-04-26.

Tačiau prielinksnio *tarp* konstrukcija parankesnė, kai jos priklausomasis dėmuo yra išplėstas arba pagrindinis dėmuo turi derinamųjų ar nederinamųjų pažyminių, pvz.: *Be to, dėl prekybos derybų turėtų būti vykdomas oficialus ir dalyvavimu grindžiamas **dialogas tarp atsakingų nacionalinių valdžios institucijų ir vietos ir regionų valdžios institucijų*** OL C 461, 2018-12-21, p. 5–15; <...> *nustatytų bet kokias kitas aplinkybes, dėl kurių gali kilti **faktinis arba galimas interesų konfliktas tarp Reglamento (ES) 2020/1503 8 straipsnio 4 dalyje nurodytų asmenų*** OL L 287, 2022-11-08, p. 1–4; *Visiškai liberalizuota, gerai veikianti mažmeninė elektros energijos rinka skatintų **kainų ir ne kainų konkurenciją tarp esamų tiekėjų** ir skatintų į rinką įsitraukti naujus dalyvius, tokiu būdu didindama pasirinkimą vartotojams ir geriau tenkindama jų poreikius* OL L 158, 2019-06-14, p. 125–199.

Prielinksnio *tarp* konstrukcijos netinka, kai žymima vienpusė, o ne abipusė sąveika, pvz.: <...> *svarbu užtikrinti, kad **migracija tarp pietinių kaimyninių šalių ir Europos*** (– iš pietinių kaimyninių šalių į Europą) *vyktų tvarkingai ir būtų valdoma remiantis solidarumo, pusiausvyros ir bendros atsakomybės principais, sykiu kovojant su neteisėtu žmonių gabenimu ir prekyba žmonėmis* OL C 125, 2023-04-05, p. 154–165.

IŠVADOS

Remiantis žodyną, gramatikų ir kitų kalbos leidinių aprašais, bendroji prielinksnio *tarp* reikšmė – buvimas ribojamam, supamam ko nors, objektų tarpusavio santykių žymėjimas. Šio prielinksnio konstrukcijos vartojamos tada, kai reikia pažymėti dviejų ar daugiau objektų sąsają, santykius, taip pat ribojamą laiką ar vietą arba buvimą apsuptyje.

Norminamosios rekomendacijos paremtos prielinksnio *tarp* semantika ir galimybe sudaryti konstrukcijas, daugiausia rekomenduojama taisyti netinkamai žymimą objektą. ES dokumentų vertimuose atsiranda ir abejotinos vietos (tiksliau, krypties) reikšmės konstrukcijų su veiksmažodžiais (*važinėti, vežioti* ir pan.) ar tokių pat reikšmės atspalvį turinčių pažymimųjų konstrukcijų. Atsižvelgiant į išsiaiškintą prielinksnio semantiką, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad *tarp* konstrukcijos netinka vienpusei, o ne abipusei (įvairiapusei) objektų sąveikai žymėti.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad maždaug per 30 metų administracinėje lietuvių kalboje prielinksnio *tarp* konstrukcijų padaugėjo daugiau nei du kartus. Viena iš konstrukcijų pagausėjimo priežasčių galėtų būti ta, kad dėl administracinės kalbos specifikos pasinaudojama šių konstrukcijų galimybe žymėti objektų tarpusavio sąveiką ar sąsają, nes plataus bendradarbiavimo sąlygomis dažnai tenka tiksliai nustatyti ir apibūdinti įvairių reglamentuojamų objektų ar subjektų santykius.

Iš tirtos prielinksnio *tarp* konstrukcijų vartosenos matyti, kad daugiau kaip pusę pavartojimo atvejų (apie 63 proc.) sudaro pažymimosios konstrukcijos, nes administracinėje kalboje daiktavardinė raiška dažnai reikalinga apibendrintiems reglamentuojamiems veiksams apibūdinti. Taip pat *tarp* konstrukcijos gali būti vartojamos objekto, rečiau vietos ir laiko reikšmėmis. Administracinei kalbai itin būdingos aiškinamosios sakinio dalys su įvardiniais žodžiais *tarp jų* – tai standartinė formuluotė, leidžianti patikslinti apibūdinamos sąvokos apimtį.

Galima prielinksnio *tarp* konstrukcijų ir kitokios raiškos konkurencija, ypač konkurencija su kilmininko junginiais; siekiant aiškumo ir sklandumo derėtų vengti vieną daiktavardį apibūdinti dviem skirtingų prielinksnių konstrukcijomis.

XXI a. administracinėje lietuvių kalboje prielinksnio *tarp* konstrukcijų pagausėjo dėl jų galybės tiksliau išreikšti įvairius tarpusavio santykių reikšmės atspalvius, ypač objekto reikšmės atspalvius pažymimosiose konstrukcijose.

ŠALTINIAI

AKA – *Administracinės kalbos aktualijos*, sud. L. Murinienė, R. Vladarskienė, 2014. Prieiga internete: <https://administracinekalba.lki.lt/index.php?menu=pradinis>.

EUR-lex – Europos Sąjungos teisės aktų ir kitų viešų dokumentų bazė „EUR-lex“. Prieiga internete: <http://eur-lex.europa.eu/lt/index.htm>.

- KancKP 2021 – *Kanceliarinės kalbos patarimai* (internetinis leidimas), sud. Pranas Kniūkšta, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <http://kanceliariniaipatarimai.lki.lt/>.
- DLKT – Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas. Prieiga internete: <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/>.
- TAR – Lietuvos Respublikos teisės aktų registras. Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/index>.

LITERATŪRA

- DLKG 2006 – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, red. V. Ambrazas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- DLKŽ_{8e} – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (internetinis), vyr. red. S. Keinys, 8-as patais. ir papild. leid., Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2021. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/>.
- Jablonskis Jonas 1928: Rygiškių Jono „Linksniai ir prielinksniai. Jų vartojimas mūsų kalboje“, Kaunas: „Sakalo“ B-vės leidinys.
- Kniūkšta Pranas 2005: *Administracinė kalba ir jos vartoseną*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- KP_e – *Kalbos patarimai*. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/kalbos-patarimai/>.
- KPP₂ – *Kalbos praktikos patarimai*, sud. Aldonas Pupkis, vyr. red. Z. Zinkevičius, 2-as patais. ir papild. leidimas, Vilnius: Mokslas, 1985.
- KP S2 – *Kalbos patarimai 2: Sintaksė: Prielinksnių ir polinksnių vartojimas* (S2), sud. R. Miliūnaitė, teksto aut. Aldonas Pupkis, Jonas Šukys, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003.
- LKG III – *Lietuvių kalbos gramatika 3: Sintaksė*, vyr. red. K. Ulvydas, V. Ambrazas, A. Valeckienė, Vilnius: Mokslas, 1976.
- LKŽ_e – *Lietuvių kalbos žodynas*, 1–20 (1941–2002), red. kolegija G. Naktinienė, J. Paulauskas, R. Petrokienė, V. Vitkauskas, J. Zabarskaitė, vyr. red. G. Naktinienė, e. variantas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008 (atnaujinta versija, 2018). Prieiga internete: <https://ekalba.lt/lietuviu-kalbos-zodynas>.
- Pakerys Jurgis 2006: Veiksma pavadinimo konstrukcija lietuvių kalbos gramatikoje. – *Daiktavardinio junginio tyrimai*, red. Axel Holvoet, Rolandas Mikulskas, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Šukys Jonas 1998: *Lietuvių kalbos linksniai ir prielinksniai: vartoseną ir normas*, Kaunas: Šviesa.
- Valiulytė Elena 1998: *Dabartinės lietuvių kalbos sintaksiniai sinonimai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Gauta 2023-12-15
Priimta 2024-03-09

RASUOLĖ VLADARSKIENĖ
CONSTRUCTIONS WITH PREPOSITION *TARP*
IN ADMINISTRATIVE LITHUANIAN LANGUAGE

S u m m a r y

The article examines the peculiarities of using constructions with the preposition *tarp* in the administrative Lithuanian language. The aim of the article is to discuss the semantics of constructions with the preposition *tarp*, as revealed in Lithuanian dictionaries and other language publications, as well as the recommendations regarding the usage of *tarp* in normative language publications, in order to clarify the specificities of using these prepositional constructions in the administrative Lithuanian language. The sources of the research include legal acts and other documents published in the Register of Legal Acts and the Lithuanian translations of documents available on the official website of the EU law *Eur-lex*. The usage from the last five years (2018–2023) is investigated.

Referring to the descriptions from dictionaries, grammars and other language publications, the general meaning of the preposition *tarp* implies limitation, presence between something or relationship between objects. Constructions with this preposition are used when it is necessary to denote a connection or relationships between two or more objects. Normative recommendations are based on the semantics of the preposition *tarp* and the capacity to form constructions; most recommendations focus on correcting an improperly modified object. The translations of documents from the EU institutions also include questionable constructions with verbs (*važinėti, vežioti*, etc.) expressing place (to be more precise, direction) or attributive constructions with a similar shade of meaning.

The research revealed that over approximately 30 years, the usage of constructions with the preposition *tarp* has more than doubled in the administrative Lithuanian language. The analysed usage of constructions with the preposition *tarp* suggests that attributive constructions make up more than half of the cases. This is because noun expression is characteristic of administrative language, as it is often required to describe not specific but generalized actions, which are being regulated. Additionally, *tarp* is used in the meaning of place, time, and object. Explanatory parts of the sentence introduced by the words *tarp jų* are especially common in administrative language; it is a standard formulation that allows us to clarify the scope of the concept being described. Constructions with the preposition *tarp* can compete with other forms of expression, especially with genitive constructions. Which of the competing constructions is selected depends on whether the phrase is not the title of a docu-

ment and what the sentence structure is. To ensure clarity and fluency, it is advisable to avoid modifying a single noun with two different prepositional constructions.

KEYWORDS: preposition *tarpa*, prepositional constructions, attributive constructions, administrative language, syntax.

RASUOLĖ VLADARSKIENĖ
Lietuvių kalbos institutas
Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
rasuole.vladarskiene@lki.lt

RASUOLĖ VLADARSKIENĖ PRIELINKSNIO *TARPA* KONSTRUKCIJOS ADMINISTRACINĖJE LIETUVIŲ KALBOJE

S a n t r a u k a

Straipsnyje nagrinėjami prielinksnio *tarpa* konstrukcijų vartojimo ypatumai administracinėje lietuvių kalboje. Straipsnio tikslas – aptarus prielinksnio *tarpa* konstrukcijų semantiką, atskleistą lietuvių kalbos žodynuose bei kituose kalbos leidiniuose, ir rekomendacijas dėl *tarpa* vartosenos kalbos norminamuosiuose leidiniuose išsiaiškinti šio prielinksnio konstrukcijų vartojimo savitumą administracinėje lietuvių kalboje. Tyrimo šaltiniai – teisės aktai ir kiti dokumentai, paskelbti Teisės aktų registre, ir Europos Sąjungos teisės portale *EUR-lex* paskelbti dokumentų lietuviški vertimai. Tirta pastarųjų penkerių (2018–2023) metų vartoseną.

Remiantis žodynų, gramatikų ir kitų kalbos leidinių aprašais, bendroji prielinksnio *tarpa* reikšmė – buvimas ribojamam, supamam ko nors, objektų tarpusavio santykių reiškinys. Šio prielinksnio konstrukcijos vartojamos tada, kai reikia pažymėti dviejų ar daugiau objektų sąsają ar santykius. Norminamosios rekomendacijos paremtos prielinksnio *tarpa* semantika ir galimybe sudaryti konstrukcijas, daugiausia rekomenduojama taisyti netinkamai žymimą objektą. ES dokumentų vertimuose atsiranda ir abejotinos vietos (tiksliau, krypties) reikšmės konstrukcijų su veiksmazodžiais (*važinėti, vežioti* ir pan.) ar tokį pat reikšmės atspalvį turinčių pažymimųjų konstrukcijų.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad maždaug per 30 metų administracinėje lietuvių kalboje prielinksnio *tarpa* konstrukcijų padaugėjo daugiau nei du kartus. Iš tirtos prielinksnio *tarpa* konstrukcijų vartosenos matyti, kad daugiau kaip pusę pavartojimo atvejų sudaro pažymimosios konstrukcijos, administracinėje kalboje daikta-

vardinė raiška dažnai reikalinga apibendrintiems reglamentuojamiems veiksams apibūdinti. Taip pat *tarp* vartojamas vietos, laiko ir objekto reikšme. Administracinei kalbai itin būdingos aiškinamosios sakinio dalys su įvardiniais žodžiais *tarp jų*, tai standartinė formuluotė, leidžianti patikslinti apibūdinamos sąvokos apimtį. Prielinksnio *tarp* konstrukcijos gali konkuruoti su kitokia raiška, ypač su kilmininko junginiais. Vienas iš konkurentų gali būti pasirenkamas atsižvelgiant į tai, ar junginys yra dokumento pavadinimas, taip pat į sakinio struktūrą, o siekiant aiškumo ir sklandumo, derėtų vengti vieną daiktavardį apibūdinti dviem skirtingų prielinksnių konstrukcijomis.

ESMINIAI ŽODŽIAI: prielinksnis *tarp*, prielinksninės konstrukcijos, pažymimosios konstrukcijos, administracinė kalba, sintaksė.

RASUOLĖ VLADARSKIENĖ
Lietuvių kalbos institutas
Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
rasuole.vladarskiene@lki.lt